

HØRINGSUTKAST – Handlingsprogram, 2028-2033

Regional plan for vannforvaltning – Agder vannregion

Dette handlingsprogrammet gjelder for vannforvaltningsplanen til Agder vannregion - planperioden 2028-2033 og berørte fylker og sektorer tilknyttet Agder vannregion.

Vannforvaltningsplanen er utarbeidet i tråd med vannforskriften, som gjennomfører EUs vanndirektiv i norsk rett. Planen fastsetter miljømål og gir føringer for hvordan vannmiljøet og vannressursene skal forvaltes for gjeldende planperiode for å sikre en helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannressursene.

Dette skal oppnås gjennom:

- en helhetlig vannforvaltning på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer, med god medvirkning fra allmenne interesser
- at kommuner, fylkeskommuner og sektormyndigheter følger opp forvaltningsplanen gjennom egne tiltak etter relevant sektorlovverk som bidrar til å oppnå miljømålene
- å unngå forringelse av miljøtilstanden i vassdrag og kystvann

Til vannforvaltningsplanen følger tiltaksprogram, som er den delen av den regionale vannforvaltningsplanen som beskriver hvilke tiltak som må gjennomføres for å nå miljømålene i tråd med vannforskriften og de nasjonale føringene.

Regionale planer etter plan- og bygningsloven skal ha et handlingsprogram, jf. § 8-1.

Dette handlingsprogrammet vil legge særlig vekt på prioriteringene/satsingsområdene vannregionen har fastsatt for planperioden 2028–2033.

Handlingsprogrammet beskriver derfor aktiviteter knyttet til prioriteringer og satsingsområder i vannforvaltningsplanen og tiltaksprogrammet. Det tydeliggjør hvilke tiltak som skal iverksettes for å følge opp satsingsområdene, hvem som har ansvar for gjennomføringen, og når tiltakene skal utføres.

Prioriteringer i vannregionen 2028-2033 er kalking av vassdrag, kysten, klimaendringer og klimatilpasning, restaurering av vassdrag, arealforvaltning, sulfidholdig berggrunn, introduserte arter og kunnskapsgrunnlaget, mer omtalt under.

Videre synliggjør aktiviteter knyttet til plansyklus og prosess.

Handlingsprogrammet legges ut på høring samtidig med forvaltningsplanen og tiltaksprogrammet. Fylkestingene vedtar handlingsprogrammet sammen med planen. Behovet for rullering av handlingsprogrammet skal vurderes årlig.

Forklaring på forkortelser:

VRM = Vannregionmyndighet (Agder fylkeskommune) VRU = Vannregionutvalg
FK = Fylkeskommune K = Kommune SF = Statsforvalteren M-dir = Miljødirektoratet
NVE = Norges vassdrags- og energidirektorat, Fdir= Fiskeridirektoratet, KLD =Klima- og miljødepartementet OED = Olje- og energidepartementet

Aktiviteter for satsningsområder

Sur nedbør

Kalking av vassdrag skal videreføres som et sentralt tiltak i planperioden. Stabil vannkvalitet er en forutsetning for levedyktige fiskebestander, velfungerende økosystemer og fortsatt verdiskaping for næring og friluftsliv.

Til tross for reduserte utslipp er mange vassdrag fortsatt sårbare. Utarmet jordsmonn og svekket bufferkapasitet gjør at naturen bruker lang tid på å komme seg, og uten kalking vil vannkvaliteten på nytt kunne forverres. En vedvarende og målrettet innsats er derfor nødvendig for å sikre liv i vannet og opprettholde gode miljøforhold.

Sur nedbør	Hovedansvar	Medvirkende	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Opprettholde dagens kalkingsnivå, og ved år med høy nedbør øke kalkingsinnsatsen for å motvirke økt avrenning og forsurening.	M-Dir, SF	Kommuner, frivillig	x	x	x	x	x	x
TEFA seminar, annen hvert år	SF	FK						

Kysten

Kysten har høy prioritet i kommende planperiode. Et rent og produktivt kystmiljø er avgjørende for stabile økosystemer, god vannkvalitet og verdiskaping for næring, friluftsliv og samfunnet som helhet. Fisk og annet marint liv er grunnlaget for denne bærekraften, og god miljøtilstand i kyst- og havområdene er et felles ansvar.

Samtidig står kysten overfor betydelige og sammensatte utfordringer. Innsatsen må derfor videreføres og styrkes i planperioden, med vekt på helhetlig kunnskapsgrunnlag, tydelige prioriteringer og målrettede tiltak. En koordinert og kunnskapsbasert forvaltning av kystsonen er avgjørende for å sikre gode miljøforhold og bærekraftig bruk av ressursene, både nå og i framtiden.

Kysten	Hovedansvar	Medvirkende	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Eutrofi – koordinere felles satsing for økt kunnskap og samordnet tiltak fra fjell til fjord - tiltak som reduserer avrenning av næringssalter - kartlegging av økte forekomster av lurv	VRM, VO	Kommuner og andre sektorer, SF	x	x	x	x	x	x
Koordinere felles satsing for avrenning fra urbane områder	VRM, VO, SF	Kommuner og andre sektorer, SF	x	x	x	x	x	x
Plastforsøpling og marint avfall - Opprydding av plastforsøpling og marint avfall - Redusere tilførselen av plast og mikroplast til vannmiljøet gjennom kartlegging, samarbeid og forebyggende tiltak. - Følge opp handlingsplan mot plastforurensing i Agder i 2024-2030	Kommuner, Agder fylkeskommune	M-dir, kommuner, VO og andre sektorer, frivillig	x	x	x	x	x	x

Teste ut og ta i bruk relevant teknologi Bidra til testing, utvikling og innføring av ny teknologi og andre innovative løsninger som kan redusere miljøbelastning og styrke bærekraftig ressursutnyttelse	Næring, frivillighet	M-dir, SF, FK, VRM, VO, kommuner	x	x	x	x	x	x
Øke innsatsen og kunnskapen: - Forsterket innsats mot formørking av kystvann og hvordan dette påvirker økosystemene langs agderkysten - Økt innsats mot fremmede arter i kystvann, for eksempel havnespy	M-dir, sektorer	FK, VRM, VO, kommuner, SF	x	x	x	x	x	x
Økt innsats på kartlegging av viktige naturtyper og bygge kunnskap om viktige kystøkosystem bl.a. tareskog og ålegressenger	SF	M-dir, sektorer, FK, VRM, VO, kommuner,						
Kopling og samarbeid med andre relevante samordningsarenaer, for eksempel SOS Skagerak ¹ og Fjordgruppa ²	VRM, FK, SF, VO		x	x	x	x	x	x

Restaurering av vassdrag

Restaurering av vassdrag er en sentral satsing i kommende planperiode. Mange av vassdragene i Agder er påvirket av inngrep som har skapt vandringshindre for fisk, svekket økologisk tilstand og redusert naturens egen bæreevne.

Gjennom målrettet restaurering kan vi gjenopprette naturlige prosesser i vassdragene, styrke fiskebestander og biologisk mangfold, og samtidig oppnå gevinster som renere vann, redusert flomrisiko og økt verdiskaping for friluftsliv og lokal næringsutvikling. Restaurering er også et viktig bidrag til klimatilpasning.

I Agder vannregion skal restaurering prioriteres der tiltakene gir størst samlet økologisk effekt. Arbeidet skal sees i sammenheng med nasjonale mål og føringer, herunder den nasjonale handlingsplanen for restaurering av vassdrag.

¹ Programmet SOS- Sammen om Skagerrak – er en samordningssatsing for å ta vare på og for en felles innsats for havmiljøet langs Agderkysten og i Skagerrak. Gjennom programmet samordnes innsatsen til offentlig forvaltning på statlig, regionalt og lokalt nivå, forskningen, næringslivet og frivilligheten og en felles innsats for havmiljøet langs Agderkysten og i Skagerrak

² Fjordgruppa for Kristiansandsfjorden er et samarbeidsforum der Kristiansand kommune, statlige myndigheter, fylkeskommunen og virksomheter som påvirker fjorden (bl.a. industriaktører) samarbeider om å forbedre miljøtilstanden i Kristiansandsfjorden. Hovedoppgaven er å: koordinere overvåking av fjorden, kartlegge forurensningskilder og følge opp miljømålene i vannforskriften

Restaurering av vassdrag	Hovedansvar	Medvirkende	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Kartlegge, prioritere og utbedre vandringshindre for fisk og andre vannlevende organismer, herunder kulverter, terskler og hindringer knyttet til vannkraftanlegg. Arbeidet skal gjennomføres i et omfang som gjør det mulig å nå miljømålene for vannforekomstene innen planperiodens utløp.	Sektorer, M-dir, NVE, SF, VO	VRM, frivillige, sektorer	x	x	x	x	x	x
4 Større restaureringsprosjekter - vannforekomster som er viktige for helhetlig forbedring av vassdragssystemer	VRM/VRU, SF, NVE, M-dir	Sektorer	x	x	x	x	x	x
Bidra til kunnskapsutvikling og kompetanseheving hos aktører som planlegger og gjennomfører restaureringstiltak	VRM/FK	SF, sektorer	x	x	x	x	x	x
Restaurering av lokale vannmiljøer i samarbeid med skoler og barnehager	VRM/FK, VO	SF, sektorer						

Arealforvaltning

Vannmiljø skal ivaretas som et grunnleggende hensyn i areal- og samfunnsplanleggingen. Arealbruk påvirker vannmiljøet direkte, og helhetlig og forebyggende planlegging er avgjørende for å sikre god tilstand i vannforekomstene. Tidlig innsats gjennom planlegging er den mest kostnadseffektive måten å oppnå en bærekraftig forvaltning av vannressursene på.

Arealforvaltning	Hovedansvar	Medvirkende	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Kunnskapsheving for plansaksbehandlere – vann i arealforvaltning	VRM og FK	VO, SF	x	x	x	x	x	x
Økt fokus på forebyggende arbeid som sikrer bærekraftig bruk og beskyttelse av vannressursene gjennom - Integrering av vannmiljø i arealplaner og med helhetlig forvaltning, hvor planlegging ses i sammenheng på tvers av kommunegrenser. - Å planlegge slik at arealbruk bidrar til å redusere tilførsel av næringsstoffer, partikler og miljøgifter - Å integrere klimatilpasning og naturbaserte løsninger i arealforvaltningen - Å beskytte vannforekomster/vassdrag med viktige arter som f.eks. ål og anadrome fiskeslag, elvemusling og ålegras	Kommuner, FK	Sektorer, SF	x	x	x	x	x	x

Sulfidholdig berggrunn

Arbeidet med å redusere avrenning og forurensning fra sulfidholdig berggrunn skal ha høy prioritet i planperioden. Forebyggende tiltak i forbindelse med utbygging er avgjørende for å hindre alvorlige og langvarige skader på vannmiljøet.

Inngrep i sulfidholdig berggrunn innebærer en betydelig miljørisiko. Slike tiltak kan utløse rask forurensning av bekker og innsjøer, mobilisere tungmetaller og føre til høye konsentrasjoner av skadelig aluminium. Konsekvensene for bunndyr, fisk og økologisk tilstand kan bli omfattende og langvarige.

Sulfidholdig berggrunn	Hovedansvar	Medvirkende	2028	2029	2030	2031	2032	2033
• Styrke den geologiske kartleggingen av risikoområder	NGU	SF, kommuner	x	x	x	x	x	x
• Sikre tidlig avklaring i plan- og byggesaker	FK, kommuner	SF	x	x	x	x	x	x
• Utvikle mer sikre og kostnadseffektive løsninger for håndtering og deponering av syredannende masser			x	x	x	x	x	x
• Formidle kunnskap om eksisterende retningslinjer	VO		x	x	x	x	x	x

Fremmede arter

Spredning av fremmede arter er en stor trussel mot vannmiljøet i Agder. I vassdragene gjelder dette særlig arter som gjedde, sørv, ørekyte, mens kystområdene blant annet er påvirket av stillehavsøsters. Disse artene kan endre økosystemene, fortrenge stedegne arter og svekke naturgrunnlaget for både biologisk mangfold og bruk. I planperioden skal arbeidet styrkes med et systematisk forebyggende arbeid for å hindre videre spredning.

Fremmede arter	Hovedansvar	Medvirkende	2028	2029	2030	2031	2032	2033
• Informasjonskampanjer og forebyggende arbeid	SF, M-dir	Alle	x	x	x	x	x	x

Kunnskapsgrunnlaget

Kunnskapsgrunnlaget	Hovedansvar	Medvirkende	2028	2029	2030	2031	2032	2033
• Styrke kunnskapsgrunnlaget for vannforvaltningen og bidra til å videreutvikle Vann-Nett som kunnskapsbase for Agder vannregion	SF, M-dir, sektorer	SOS, kommunene, VO, VRM	x	x	x	x	x	x
• Styrke kunnskapsgrunnlaget om hvordan klimaendringer påvirker tilstanden i vannforekomster i Agder vannregion	M-dir, Fylkeskommune Kommuner	SF						

Aktiviteter for plansyklus og prosess

Plansyklus og prosess	Hovedansvar	Medvirkende	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Handlingsprogram								
Oppdatere handlingsprogrammet årlig, ved behov	VRM	VRU	x	x	x	x	x	x
Årsplan i tråd med handlingsprogram	VRM	VO, sektorer	x	x	x	x	x	x
Gjennomføring av vannforvaltningsplan og tiltaksprogram								
Samordne tiltaksgjennomføring i tråd med tiltaksprogram, planens føringer og satsingsområder. Tiltak i tiltaksprogrammet skal være igangsatt senest tre år etter at vannforvaltningsplanen er vedtatt	VRM	VO, sektorer	x	x	x	x	x	x
Gjennomføre tiltak i tråd med tiltaksprogram, planens føringer og satsingsområder	Sektorer	Utførende	x	x	x	x	x	x
Samordning, deltakelse og medvirkning								
Deltakelse								
Vannregionutvalget (VRU), møte en til to ganger i året	VRM	VRU	x	x	x	x	x	x
Politisk styringsgruppe, møte en til to ganger i året	VRM	Politikere i VRU	x	x	x	x	x	x
Arbeidsutvalg, møte fire ganger i året	VRM	Sektorer i VRU	x	x	x	x	x	x
Møter vanngruppa, møte hver måned	VRM	VO, FK, SF	x	x	x	x	x	x
Møter i vannområdeforum, ukentlig	VRM	VO	x	x	x	x	x	x
Faggruppe for kyst, urbant og vei ³	VRM	VO, SF, sektorer, VRU	x	x	x	x	x	x
Faggruppe vannkraft	VRM	NVE, M-dir, SF, VO, VRU	x	x	x	x	x	x
Faggruppe samferdsel	VRM	Samferdsel aktører, FK VO, VRU	x	x	x	x	x	x
Andre temamøter, ved behov	VRM	Sektorer, SF, VO, VRU	x	x	x	x	x	x
Samordne med andre etablerte vassdragsgrupper og andre initiativer	VRM	VO og SF	x	x	x	x	x	x
Medvirkning								
Arrangere informasjons/medvirkningsmøter og høringsmøter	VRM	VO	x	x	x	x	x	x
Temamøter/fagsamlinger	VRM, VO	Sektorer	x	x	x	x	x	x

³ Administrasjonen har et ansvar for å involvere politikerne i arbeidet i faggruppene med formål om at de får økt innsikt og kunnskap rundt det faglige arbeidet i Agder vannregion.

Invitere til medvirkning i aktuelle møteforumer	VRM	VO	x	x	x	x	x	x
Holde den regionale referansegruppen orientert om arbeidet – brev og nettsider	VRM	VO	x	x	x	x	x	x
Formidling og kommunikasjon								
Oppdatere nettsider – vannportalen, Fylkeskommunens hjemmeside.	VRM, FK,	ALLE	x	x	x	x	x	x
Jobbe med «folkelig» og pedagogisk formidling	VRM	VO	x	x	x	x	x	x
Synliggjøre vannforvaltning i medier og sosiale medier	VRM	Alle	x	x	x	x	x	x
Overvåking								
Gjennomføring av regionalt overvåkingsprogram	SF	Alle	x	x	x	x	x	x
Ved behov gjennomføre tiltaksrettet overvåking og problemkartlegging	Sektorer	Utførende	x	x	x	x	x	x
Kunnskapsgrunnlaget i Vann-nett og vannmiljø								
Oppdatere vannmiljø med nye vannmiljødata	SF, Sektorer	Alle	x	x	x	x	x	x
Kvalitet sikre, forbedre og oppdatere kunnskapsgrunnlaget i Vann-nett	SF	Alle	x	x	x	x	x	x
Innarbeide krav om registrering av data i Vannmiljø i kontrakter for oppdrag som omfatter vannmiljøundersøkelser	Alle	Alle	x	x	x	x	x	x
Revidering mot planperiode 2034-2039								
Revidere planprogram	VRM	FK, VO, sektorer			x	x	x	
Revidere hovedutfordringer	VRM	SF, sektorer, VO			x	x	x	
Høring – planprogram og hovedutfordringer	VRM	Alle				x		
Revidere vannforvaltningsplan, tiltaksprogram og handlingsprogram	VRM	SF, sektorer, VO				x	x	x
Høring - vannforvaltningsplan, tiltaksprogram og handlingsprogram	VRM	Alle					x	

